

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 80

(2004–2005)

Om lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene

*Tilråding fra Helse- og omsorgsdepartementet av 22.april 2005,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Proposisjonens innhold

Regjeringen legger med dette frem forslag til endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling (strålevernloven) og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene (kommunehelsetjenesteloven). De foreslåtte lovendringer innebærer at uttrykkene atomulykkeberedskap og atomulykker i strålevernloven endres slik at det presiseres at også hendelser som har oppstått som følge av tilsiktede handlinger, er omfattet av bestemmelsene om beredskap. Dessuten inneholder denne proposisjonen forslag til tekniske endringer i strålevernloven og kommunehelsetjenesteloven som følge av opprettelsen av Helse- og omsorgsdepartementet.

2 Opprettelsen av Helse- og omsorgsdepartementet

Som følge av omorganisering av departementene besluttet Kongen i statsråd 1. oktober 2004 å opprette Helse- og omsorgsdepartementet. Det vises til St.prp. nr. 1 (2004–2005) for Helse- og omsorgsdepartementet kap. 700 s. 35. Som en følge av denne omorganiseringen foreslås at «Helsedepartementet» erstattes med «departementet» i de aktuelle bestemmelser i kommunehelsetjenesteloven og strålevernloven. Forskrifter som forvaltes

av Helse- og omsorgsdepartementet, er endret i en tilsvarende prosess.

3 Strålevernlovens bestemmelser om atomberedskap

Det foreslås endring i strålevernloven med hensyn til bestemmelsene om beredskap mot atomulykker. Endringen som foreslås er en presisering av gjeldende rett og formalisering av dagens praksis for atomberedskap. Forslaget har ikke vært gjenstand for alminnelig høring, jf. Utredningsinstruksen pkt. 5.4 som bestemmer at alminnelig høring kan unnlates, dersom den må anses som åpenbart unødvendig.

Strålevernloven § 16 bestemmer at Kongen organiserer beredskap mot atomulykker og gir hjemmel for at Kongen i akuttfasen av en atomulykke treffer nærmere bestemte tiltak uten hinder av myndighetstildeling i andre lover. Loven ble utformet med tanke på ulykkesscenarier, bl.a. etter erfaringer fra Tsjernobyl-ulykken. Bruken av ulykkesbegrepet kan oppfattes som en avgrensning mot situasjoner som er oppstått som følge av en bevisst eller tilsiktet handling. En slik bevisst avgrensning finnes det imidlertid ikke støtte for i forarbeidene til loven, jf. Ot.prp. nr. 88 (1998–99) om lov om strålevern og bruk av stråling s. 60–65. Begrepet «atomulykke» er ikke definert i stråle-

vernloven, men i lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet § 1 bokstav i er uttrykket definert som «en hending som forårsaker atomskade eller en rekke hendinger som har samme opphav og forårsaker atomskade». Ut i fra denne definisjonen er atomulykker ikke begrenset til uhell eller ikke-villede handlinger.

Trusselbildet har endret seg betydelig siden slutten av 1990-tallet, bl.a. anskueliggjort ved terroranslaget i USA i 2001. Dette stiller den nasjonale atomberedskapen overfor nye utfordringer. Det er i dag mulig å forestille seg planlagt spredning av radioaktive stoffer, for eksempel ved sabotasje mot sivile atomanlegg, reaktordrevne fartøyer eller transporter av brukt atombrensel, eller ved bruk av såkalte «skitne bomber» eller utplassering av kilder i store befolkningssentra.

Dette endrede trusselbildet medfører et behov for å presisere gjeldende rett og formalisere dagens praksis i forhold til å håndtere hendelser i hele spekteret; fra fredsulykke, gjennom terroraksjoner eller trussel om slike, frem til beskyttelse av sivile i krig. Dagens beredskapsorganisasjon legger i dag opp sitt arbeid basert på en slik oppdatert trusselvurdering. Dette er bl.a. kommet til uttrykk i St.meld. nr. 39 (2003–2004) om samfunnssikkerhet og sivilt-militært samarbeid, kap. 7.1 om nye utfordringer for atomberedskap. Endringer som følge av en slik oppdatert trusselvurdering savner imidlertid en klar forankring i strålevernloven.

Det foreslås derfor at uttrykket «atomulykkeberedskap» i strålevernloven § 16, jf. også § 15, erstattes med «atomberedskap». Videre foreslår *departementet* at uttrykket atomulykke i § 16 erstattes med «atomulykke og andre hendelser som kan innebære ioniserende stråling eller spredning av radioaktivitet». For å avgrense mot mer bagatellmessige hendelser presiseres det at beredskapen skal beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser. Det foreslås videre en tilsvarende presisering i loven § 2. Etter *departementets* vurdering vil disse endringene presisere beredskapsorganisasjonens oppgaver og fullmakter i tråd med dagens trusselsituasjon.

Kgl.res. av 26. juni 1998 om atomulykkesberedskap, sentral og regional organisering, gir nær-

mere bestemmelser om organisering av atomulykkesberedskapen. Denne gir Kriseutvalget ved atomulykker, ledet av Statens strålevern, fullmakt til å fatte beslutninger og gi ordre om iverksettelse av nærmere spesifiserte tiltak i akuttfasen av en ulykke. Kriseutvalget skal også håndtere atomulykker og virkninger av kjernevåpen ved sikkerhetspolitiske kriser og krig. Tiltakene skal avklares med ansvarlig departement, dersom tiden tillater det. Videre skal tiltak med hjemmel i politiloven alltid avklares med Justisdepartementet. Tiltak som berører militære forhold og operasjoner skal alltid klareres med Forsvarsdepartementet. I tillegg til sin funksjon under akuttfasen av en atomulykke har Kriseutvalget oppgaver i det løpende beredskapsarbeidet og i senfasen av en atomulykke.

Siden 1998 har det skjedd en rekke ulike omorganiseringer av forvaltningen som har betydning for etater med roller i atomberedskapen. Gjeldende kgl.res. om organisering av atomulykkeberedskapen er derfor ikke oppdatert med hensyn til hvilke etater som deltar i Kriseutvalget. Regjeringen tar sikte på å foreta en helhetlig gjennomgang av gjeldende kgl.res. og fastsette ny og oppdatert kgl.res., der også Kriseutvalgets mandat presiseres i samsvar med dagens trusselbilde.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene innebærer ingen økonomiske eller administrative konsekvenser.

Helse- og omsorgsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene.

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene

I

I lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling gjøres følgende endringer:

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Loven gjelder også planlegging og beredskap mot uhell, *ulykker og andre hendelser*.

§ 15 tredje ledd skal lyde:

Ved ulykke eller hendelse ved atomanlegg eller under transport av atoms substans som medfører nær forestående trussel mot folkehelsen eller miljøet, skal det organ som har ansvar for *atomberedskapen* eller Statens strålevern sikre at befolkningen straks gis informasjon som gjør det mulig å treffe tiltak for å forebygge eller redusere skade. Dersom det oppstår konflikt mellom informasjonsplikt etter denne bestemmelse og taushetsplikt etter lov 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirk-somhet § 53, går informasjonsplikten foran. I slike tilfeller skal taushetsplikten opprettholdes i den utstrekning dette ikke er til hinder for at informasjonsplikten oppfylles. Departementet kan treffe vedtak om gjennomføring av informasjonsplikten.

§ 16 skal lyde:

Atomberedskap

Kongen organiserer en beredskap mot atomulykker og andre hendelser som kan innebære ioniserende stråling eller spredning av radioaktivitet, for å beskytte liv, helse, miljø eller andre viktige samfunnsinteresser.

I akuttfasen av en hendelse som beskrevet i første ledd, kan Kongen, uten hinder av myndighetstilde-

ling i andre lover, pålegge statlige og kommunale organer å gjennomføre evakuering, adgangsbe-grensning til områder, samt tiltak knyttet til sikring av næringsmidler, herunder drikkevann og beskyt-telse av dyr. Kongen kan videre pålegge private og offentlige virksomheter å gjennomføre analyser og innhente opplysninger for vurdering av situasjo-nen.

Kongen kan videre, uten hinder av myndighets-tildeling i annen lovgivning, delegere sin myndig-het etter annet ledd til særskilt statlig organ for *atomberedskap*.

Etater med oppgaver i *atomberedskapen* plikter å følge samordnet planverk.

Kongen kan pålegge personer med sentrale beredskapsoppgaver å være tilgjengelige i tilfelle en beredskapssituasjon inntreffer.

§ 22 første ledd skal lyde:

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak truffet av Statens strålevern med hjemmel i eller i medhold av denne loven.

II

I lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenes-ten i kommunene gjøres følgende endringer:

§ 4a-4 annet ledd skal lyde:

I forskriftene kan det videre fastsettes at virk-somheter som det etter første ledd kan kreves mel-ding om, skal være godkjent av kommunestyret. Nærmere bestemmelser om slik godkjenning kan

Om lov om endringer i lov 12. mai 2000 nr. 36 om strålevern og bruk av stråling
og i lov 19. november 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene

gis i forskriftene. I forskriftene kan bestemmes at fylkesmannen gir godkjenning dersom slik virksomhet berører flere kommuner. Berører virksomheten flere fylker, kan bestemmes at *departementet* gir godkjenning. Det kan videre gis bestemmelser om klageordning i tilfelle hvor fylkesmannen eller *departementet* gir godkjenning. I forskriftene kan det bestemmes at Mattilsynet gir godkjenning av

drikkevann og vannforsyningsanlegg, og regler om klage over slike vedtak.

III

Loven trer i kraft straks.